

2. Karaktärisering av kyrkoanläggningen

2.1. Kyrkomiljön

Hacksta kyrka har ett tämligen ensamt och öppet läge i det omgivande slättlandskapet. Den är alls inte belägen på någon höjd. Både kyrka och kyrkogård är liten. Klockstapeln är belägen nordost om kyrkogården på andra sidan landsvägen. Där ligger även den gamla skolbyggnaden. Prästgården ligger ytterligare några hundra meter bort i nordostlig riktning. Närmast norr om kyrkogården ligger församlingshemmet i en relativt liten och oansenlig byggnad.

2.2. Klockstapeln

Klockstapeln är belägen en liten bit utanför kyrkogården i nordost. Den har det för trakten karakteristiska utseendet med tjärade, brädklädda fasader och en spåntäckt och tjärad huv som i sin tur kröns av en liten lanternin med vindflöjel. Klockstapeln är av ovanligt gammalt ursprung och kan ha medeltida anor. Stapeln brädslogs och tjärades 1648 och reparerades 1793-94 då den fick sin nuvarande karaktär.

2.3. Kyrkogården

Hacksta kyrkogård är mycket liten och har inga sentida utvidgningar. Kyrkan ligger på södra halvan av kyrkogården som omges av en kallmurad gråstensmur med grindstolpar i granit och smidesgrindar. Gravkvarteren är grästäckta. Ett fåtal grusgravar finns kvar. Kyrkogårdens gångar är grustäckta. Av särskilt kulturhistoriskt intresse är det relativt stora inslaget av gravvårdar från 1800-talet. Framför vapenhuset står två klassicistiska gravstenar från 1839 och 1877 av ett slag som numera är sällsynt. Vidare finns fem gravvårdar i gjutjärn från 1800-talet.

2.4. Kyrkan

Hacksta kyrka från 1200-talet är till storleken liten. Den har ett enkelt, anspråkslöst yttre samtidigt som den med sina ojämna murar har något uråldrigt över sig. Den består av ett långhus och ett något smalare kor. På sedvanligt vis har den en sakristia i norr och ett vapenhus på sydsidan. Fasaderna är spritputsade i gult med vita hörn och vita slätputsade fönstersmygar. Kyrkans tak är täckt med tjärade spån. Taket över koret är valmat.

Vapenhusets gavelparti är försett med vita försänkta blinderingar. Porten till vapenhuset är en ålderdomlig bräddörr. Kyrkans fönster är rundbågiga och försedda med smidda järnbågar. Sakristians fönster är gallerbeslaget.

Även invändigt har kyrkan bevarat en ålderdomlig karaktär med spår av olika skeden i dess historia. Vapenhuset har tegelgolv, putsade vitkalkade väggar och ett brädtak med välvd form. I taket hänger en ålderdomlig lykta i glas med spröjsar av bly. Här finns även en äldre gravsten lutad mot väggen och två gravvårdar i trä från 1800-talets mitt.

Långhuset är två travéer långt och försett med stjärnvalv från 1400-talets andra hälft. Koret ska ha välvts redan på 1300-talet men i slutet av 1600-talet höjdes kormurarna så att yttertaket fick samma höjd som långhustaket. Koret välvdes då om med en enklare form av kryssvalv. Ombyggnadsarbetena utfördes på grund av murarnas dåliga skick och samtidigt förstärktes kyrkan med dragjärn som ännu finns kvar. Vid denna tid tillkom även målningen på korets

Hacksta kyrka, Uppsala län

altarvägg. Den är utformad som en klassisk triumfbåge mot en bakgrund av draperier i blått, guld och rött. kompositionen kröns av treenighetssymbolen.

Långhusvalven har framtagna målningar endast på valvribborna. I övrigt är väggar och valv vitkalkade. Bänkinredningen i två slutna kvarter är från 1764 och målad i marmoreringsteknik. Väggarna i bänkkvarteren är klädda med en handhyvlad bröstpanel i samma färg som bänkarna. Golvet är tegeltäckt både i kor och långhus. Predikstolen med ljudtak är från 1680 men ombyggd år 1822. Orgelläktaren från 1762 revs 1927 och ersattes med ett lågt podium bakom en bröstning. Orgeln från 1760-talet placerades på det nya podiet.

Sakristian är byggd 1762 och ersatte en äldre vilken revs till följd av ovannämnda problem med murarna.

Kyrkan hade tidigare ett medeltida altarskåp. Kvar från det finns endast den gamla mittbilden föreställande korsnedtagningen samt en bild av ett kvinnligt helgon. Båda återfinns i koret. I långhuset hänger två malmkronor varav den ena är från 1694. I koret hänger en kristallkrona från 1827.

2.4. Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

Kyrka och kyrkogård bildar en ålderdomlig helhetsmiljö. Kyrkan har bevarat en uråldrig prägel med välbevarade spår av olika epoker i den långa byggnadshistorien.

Att särskilt tänka på:

1. Det relativt stora inslaget av gravvårdar från 1800-talet har ett miljöskapande värde och är en viktig del av den ålderdomliga kyrkogårdsmiljön.
2. Den nyrestaureerade 1700-talsorgeln har ett högt musikhistoriskt och konsthistoriskt värde.
3. Kyrkans fasta inredning från 1700-talet är välbevarad och har ett stort miljöskapande värde. Den är känslig för förändringar.
4. Draperimålningen från 1700-talet är ett välbevarat exempel på en typ av muralmålning som är ovanligt i Uppland. Den har ett stort konstnärligt och miljöskapande värde.
5. Klockstapeln från 1648 är troligen en av de äldsta i länet vilket ger den ett stort byggnadshistoriskt och byggnadsteknikhistoriskt värde.

2.5. Källor, litteratur och övriga uppgifter

Byggnadsregistret, RAÄ: kyrkobeskrivningar och administrativa uppgifter.

Från Mälarvik till skogsbygd. Landsbygdens kulturmiljöer i Enköpings kommun, Enköping 1993

Kilström, Bengt Ingmar, *Hacksta kyrka, Upplands kyrkor 112*, Uppsala 1981.

Inventeringsdatum: 11 februari 2004

Inventerare: Johan Dellbeck.

Ansvarig för kulturhistorisk karaktäristik och bedömning: Johan Dellbeck

Rapportsammanställning: Johan Dellbeck

Hacksta kyrka, Uppsala län

Interiör mot koret. I fonden ses ett prov på det ovanliga 1700-talsmåleriet.

Hacksta kyrka och kyrkogård, vy från norr.